

Metode pentru o învățare activă

Activizarea predării- învățării presupune folosirea unor metode, tehnici și procedee care să-l ajute pe elev în procesul de învățare, urmărindu-se dezvoltarea interesului pentru învățare în sensul formării lui ca participant activ la procesul de educare. Astfel, elevul este ajutat să înțeleagă lumea în care trăiește și să aplice în diferite situații ceea ce a învățat.

Metodele constituie elementul esențial al strategiei didactice, ele reprezentând latura executorie, de punere în acțiune a întregului ansamblu ce caracterizează un curriculum dat. În acest context, metoda poate fi instrumentul de realizare cât mai deplină a obiectivelor prestabilite ale activității instructive. De aici rezultă și o mare grijă pentru adoptarea unor metode variate, eficiente și adecvate, nu numai specificului disciplinelor, profilului clasei (școlii), și scopului general al învățământului și cerințelor de educație ale societății contemporane.

Opțiunea pentru o metodă sau alta este în strânsă legătură cu personalitatea profesorului și gradului de pregătire, predispozițiile și stilurile de învățare ale grupurilor cu care lucrează. Din această perspectivă, metodele pentru o învățare activă se pot clasifica astfel:

- metode ce favorizează înțelegerea conceptelor și ideilor, valorifică experiența proprie a elevilor, dezvoltă concepția de comunicare și relaționare, de deliberare pe plan mental și vizează formarea unei atitudini active: **discuția, dezbateră, jocul de rol,**
- metode ce stimulează gândirea și creativitatea, îi determină pe elevi să caute și să dezvolte soluții pentru diferite probleme, să facă reflexii critice și să emită judecăți de valoare, să compare și să analizeze situații date: **demonstrația, studiul de caz, rezolvarea de probleme, jocul didactic, exercițiul,**
- metode prin care elevii sunt învățați să lucreze productiv cu alții și să-și dezvolte abilitățile de colaborare și ajutor reciproc: **cafeneaua, mozaicul, proiectul în grupuri mici.**

În cele ce urmează vom prezenta câteva din metodele cu valențe activizatoare.

Discuția

Are semnificația unui schimb organizat de informații și idei, de impresii și păreri, de critici și propuneri în jurul unei teme sau chestiuni determinate, în scopul examinării și clarificării în comun a unor noțiuni și idei, al consolidării și sistematizării datelor și conceptelor, al explorării unor analogii, similitudini și diferențe, al soluționării unor probleme ce comportă alternative. Utilizarea discuției prezintă numeroase avantaje dintre care enumerăm: crearea unei atmosfere de deschidere, conștientizarea complexității situațiilor în aparență simple, optimizarea relațiilor elev-profesor și statornicirea unui climat democratic la nivelul clasei. De asemenea, se exersează abilitățile de ascultare activă și de respectare a regulilor de dialog.

Problematizarea

Reprezintă una din cele mai utile metode datorită potențialului euristic și activizator. Constă în crearea unor dificultăți practice sau/și teoretice ale căror rezolvare să constituie rezultatul activității proprii de cercetare efectuate de subiect. Trebuie făcută o distincție între conceptul de problemă și cel de situație-problemă din metoda

problematizării. Primul vizează problema și rezolvarea acesteia din punct de vedere al aplicării și verificării unor reguli învățate adică al unor algoritmi ce pot fi utilizați în rezolvare. O situație-problemă desemnează o situație contradictorie, conflictuală, ce rezultă din trăirea simultană a două realități: experiența anterioară, cognitiv-emoțională și elementul de noutate, necunoscutul cu care se confruntă subiectul. Acest conflict incită la căutare și descoperire, la intuirea unor soluții noi, a unor relații între ceea ce era cunoscut și ceea ce este nou pentru subiect. O întrebare devine situație problemă atunci când declanșează curiozitatea, tendința de căutare, de depășire a obstacolelor. În problematizare mai important este crearea situațiilor problematice și mai puțin punerea unor întrebări.

Etape în abordarea unei situații-problemă

- definirea punctului de plecare și a scopului urmărit,
- punerea problemei prin cunoașterea profundă a situației de plecare și soluționarea informației,
- organizarea informației,
- transformarea informației pe calea raționamentului, inducției și deducției, a intuiției și analogiei, inclusiv a utilizării și altor procedee paralogice în vederea identificării soluțiilor posibile,
- luarea deciziilor cu opțiunea pentru soluția optimă,
- verificarea soluției alese și a rezultatelor.

Problematizarea are o deosebită valoare formativă: se consolidează structuri cognitive, se stimulează spiritul de explorare, se formează un stil activ de muncă, se cultivă autonomia și antrenarea plenară a personalității elevului, a componentelor intelectuale și voliționare.

Mozaicul

Este o metodă de învățare prin colaborare și are la bază împărțirea grupului de elevi în mai multe grupe de lucru, coordonate de profesor. Timpul poate fi de două în funcție de complexitatea temei.

Etapele metodei:

Etapa I

Se împarte clasa în grupe eterogene de patru elevi și fiecărui elev dintr-o grupă i se alocă un număr de la 1 la 4. Fiecărui membru i se dă o fișă de învățare care să cuprindă o unitate de cunoaștere= o subtemă a lecției. Tema este împărțită în 4 părți, câte una pentru fiecare membru al echipei. Profesorul discută pe scurt tema lecției și subiectul ce-l va trata atrăgând atenția că lecția este împărțită în patru. Explică apoi că pentru acea oră sarcina elevilor este de a înțelege tema tratată în întregul ei, aceasta fiind predată de colegii de grup pe fragmente.

Etapa a II-a

Toți elevii cu numărul 1 se adună într-un grup, la fel cei cu numărul 2, etc.; dacă clasa este numeroasă, se pot organiza mai multe grupe cu numărul 1, etc. Grupurile formate se numesc *de experți*, sarcina lor este să învețe bine materialul ce le revine prin subtema primită în fișa de învățare. Ei trebuie să hotărască modul în care o pot preda, pentru că urmează să o introducă grupului lor original pentru a preda această parte celorlalți. Este important ca fiecare membru al grupului de experți să înțeleagă că el este responsabil de predarea acelei noțiuni din temă celorlalți membri ai grupului inițial. Strategiile de

predare și materialele folosite rămân la latitudinea grupelor de experți. Vor avea nevoie de timp suficient ca să parcurgă fragmentul lor din tema lecției, pentru a discuta și elabora strategii de predare.

Etapa a III-a

După ce grupele de experți și-au încheiat lucrul, fiecare individ se întoarce la grupul său inițial și predă celorlalți conținutul pregătit. Se atrage atenția din nou că este foarte important ca fiecare membru al grupului să stăpânească conținuturile din întreaga temă lecției. E bine să se noteze orice întrebare sau nelămurire în legătură cu orice parte a temei și să se ceară clarificări expertului pe acea secțiune. Dacă rămân în continuare nelămuriri se pot adresa întrebări întregului grup de experți pe acea secțiune. Dacă persistă dubiile atunci problema va trebui cercetată în continuare.

La final, profesorul reamintește tema și subunitățile de învățat apoi cere elevilor să prezinte oral, în ordinea inițială, fiecare parte a temei lecției așa cum au asimilat-o în cadrul grupei de experți. Astfel, tema se va trece în revistă în întreaga ei unitate logică. Pentru feedback-ul activității, profesorul poate aplica un test, poate adresa întrebări pentru a verifica gradul de înțelegere a noului conținut, capacitatea de analiză și sinteză, de argumentare a afirmațiilor făcute.

Ce face profesorul în timpul învățării prin colaborare?

Este foarte important ca profesorul să monitorizeze predarea pentru a fi sigur că informația se transmite corect și să poată servi ca punct de plecare pentru diverse întrebări; astfel, el stimulează cooperarea și asigură implicarea sau participarea tuturor membrilor.

Avantajele folosirii acestei metode:

- are caracter formativ,
- stimulează încrederea în sine a participanților,
- dezvoltă abilități de comunicare argumentativă și de relaționare în cadrul grupului,
- dezvoltă gândirea logică, critică și independentă,
- dezvoltă răspunderea individuală și de grup.

Organizatorul grafic

Se utilizează pentru prezentarea structurată a informației în cinci moduri: comparativ, descriptiv, structurare pe secvențe, relație cauză-efect, detectarea problemei și găsirea soluției. Astfel, facilitează esențializarea unui material informativ ce urmează a fi experimentat sau scris, prin schematizarea ideilor. Constituie o grilă de sistematizare, o gândire vizualizată prin reprezentarea grafică a unui material. Metoda îi ajută pe elevi să poată face o corelare între ceea ce știu și ceea ce urmează să învețe sau la ceea ce vor trebui să răspundă, iar pe profesori îi ajută să stabilească obiectivele lecției, să conștientizeze mai bine ceea ce vor să predea și ceea ce vor să evalueze, să descopere punctele tari și slabe ale elevilor pentru a le oferi sprijin. OG oferă posibilitatea eliminării redundanței din informație. Reprezentarea vizuală a unor noțiuni, fenomene, concepte, îl ajută pe elev să recurgă la informația anterior deținută, să analizeze, să sintetizeze, să evalueze și să decidă, poate în urma unui asalt de idei, ce va lua în considerare și ce va omite din tot ceea ce știe, pentru a rezolva o problemă sau situație-problemă.

Alte metode active

Jocul de rol: se pretează în mod deosebit pentru orele de consiliere și orientare. Se bazează pe ideea că se poate învăța nu numai din experiența directă ci și din cea dirijată.

Prin jocul de rol, elevii pot învăța despre ei înșiși respectiv despre persoanele din jur și lume într-o manieră plăcută și atrăgătoare.

Studiul de caz: se bazează pe cercetare și stimulează gândirea critică prin analiza, înțelegerea, diagnosticarea și rezolvarea unui caz. Se pretează de asemeni, pentru orele de consiliere și orientare.

Cubul: este folosită când se dorește explorarea unui subiect sau a unei situații din mai multe perspective.

Știu / Vreau să știu / Am învățat: se trece în revistă ceea ce elevii știu deja despre o anumită temă și apoi se formulează întrebări la care se vrea găsirea răspunsului în lecție.

Semnificația globală a metodelor active poate fi exprimată succint prin următoarele idei: punerea accentului pe persoană ca finalitate, ca subiect activ și nu ca mijloc, accentuarea complexității acesteia și a interacțiunii între elevi. În timp ce în educația tradițională se are în vedere în mod special obiectul și raționalitatea instrumentală, metodele active insistă pe subiectivitate fără ca prin aceasta să se neglijeze rațiunea în ansamblu, prin intuiție, prin afectivitate, altfel spus prin extraraționalitate, prin deschiderea persoanei asupra a tot ce se petrece în ea, asupra proceselor complexe pe care metodele tradiționale ale științei nu le poate aplica. Metodele active presupun demersuri spirituale și existențialiste, valorile educației actuale fiind mai mult existențialiste și experiențiale decât obiective și exterioare persoanei. Cunoașterea școlară este tot mai mult concepută ca proces total, un proces al ființei în întregul său, ea nu se poate limita la procese cognitive.

Bibliografie

- [1] Anastasiei, M., *Metodica predării matematicii*, Curs litografiat, Universitatea “Al. I. Cuza” Iași, 1985.
- [2] Banea, H., *Metodica predării matematicii*, Ed. “Paralela 45”, Pitești, 1998.
- [3] Brânzei, Dan, ș.a., *Bazele raționamentului geometric*, Ed. Academiei Romane, București, 1983.
- [4] Catană, A., ș.a., *Metodica predării analizei matematice*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1983.
- [5] Chiței, Gh. A., *Metode de rezolvare a problemelor de aritmetică*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1968.
- [6] Chiței, Gh.A., *Metode de rezolvare a problemelor de geometrie*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972.
- [7] Rusu, E., *Matematica în licee, Probleme de metodică*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1970.